

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА
О СТАРЕЊУ

2006 - 2015.

Београд, 2006.

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади ("Службени гласник РС", бр. 55/05 и 71/05-исправка)

Влада доноси

НАЦИОНАЛНУ СТРАТЕГИЈУ О СТАРЕЊУ

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

Концептуално усклађена са Препорукама и обавезама Мадридског међународног плана акције о старењу (2002.) и Регионалном стратегијом његове примене донете од Економске комисије УН за Европу, Стратегијом за смањење сиромаштва (2003), као и са Закључцима VI геронтолошког конгреса Југославије (одржаног од 10-12. маја, 2002. године у Врњачкој Бањи) – доноси се Национална стратегија о старењу (у даљем тексту: Стратегија) за период до 2015. године. Главни циљ Националне стратегије је стварање интегралне и координиране политике, засноване на савременим научним сазнањима и обавезама преузетим из наведених докумената - које ће друштво и привреду Републике Србије (у даљем тексту: Република), пре свега, здравствену и социјалну заштиту, тржиште рада и образовање, ускладити са демографским променама - како би се створило друштво за сва животна доба, које посебно тежи да задовољи потребе и ослободи неискоришћене потенцијале старијих људи.

Стратегија се доноси у условима врло сложеног демографског и социо-економског оквира старости и старења. Становништво Републике је међу најстаријим популацијама на свету. Према попису становништва из 2002. године, више од 1.200.000 лица у Републици, од тога у Војводини 300 000, има 65 и више година, или - релативно посматрано - шестина укупне популације је старија. Процес старења становништва наставиће се и у непосредној будућности, а нарочито интензивно ће бити, даље старење популације старијих. Сиромаштво је распрострањеније међу старијима, а услови становања и структура потрошње лошији у поређењу са осталом популацијом. Свако друго старије лице живи у старачком домаћинству. Истовремено, постоје јасне слабости у институционалном и инструменталном задовољавању потреба старијих лица, као и слабости у укупној друштвеној организованости.

Стратегија се заснива на следећим основним принципима:

- доживотног развоја појединца;
- унапређења и заштите свих људских права и основних слобода;
- обезбеђивања економске и социјалне сигурности и квалитета живота у старости;
- омогућавања пуне интеграције и партиципације старијих лица у заједницу;
- елиминације свих облика друштвеног занемаривања услед опадања функционалних способности у старости и инвалидности;

- ангажовања на остваривању родне равноправности;
- поштовања различитости и последично другачијих потреба међу популацијом старијих;
- промовисања интер генерацијског и интра генерацијског трансфера; солидарности и дијалога;
- успостављања партнерства на свим нивоима: Владе, невладиног сектора, приватног сектора и између самих старијих људи;
- остваривања једнаких могућности за све;
- афирмисања личне одговорности.

Полазећи од изнетих принципа, утврђује се скуп међусобно повезаних обавеза у различитим областима политике, организованих око десет праваца акције и конкретних мера које из њих следе, да би се адекватно одговорило на вишеструке и испреплетене изазове и околности настале старењем становништва, и тако Република постала друштво за све генерације и старење у достојанству.

2. СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ

СТАРИЈИ ЉУДИ СУ АКТИВНИ УЧЕСНИЦИ РАЗВОЈА ДРУШТВА

I. УВАЖАВАЊЕ ФЕНОМЕНА СТАРЕЊА У СВИМ АСПЕКТИМА ПОЛИТИКЕ РАЗВОЈА

Развијање друштва за све генерације подразумева уважавање феномена старења - као смернице постепеног, али темељитог усклађивања друштвених и привредних токова са демографским променама. Полазећи од чињенице да смо у досадашњој пракси недовољно пажње посвећивали питањима старења становништва у Републици и да појава старења - као универзална појава - све битније утиче на све сегменте живота у Републици, као и све генерације становништва и њихову општу добробит - неопходно је увођење приоритетног стратешког правца акције, који се односи на захтеве да се квалитетно, другачије, свестраније и ангажованије приступа питањима старења становништва.

Овај стратешки правац акције односи се на све области живота друштва и подједнако је важан за привреду и тржиште рада, као и за развој демократских односа у друштву, социјалну сигурност грађана, образовање и културу, здравство и социјалну заштиту.

ОПШТИ ЦИЉ 1. Афирмација и остваривање целовитог приступа старењу кроз координирано функционисање свих надлежних републичких органа и конзистентан приступ свих учесника у предметној проблематици

По усвајању Стратегије, Влада, као и сви учесници ће систематски и стално водити рачуна о вишеструким и испреплетеним изазовима и околностима, као и о потреби интегралног односа према процесу старења становништва у Републици, како би се створио најшири оквир за ефикасну друштвену акцију у односу на старење као процес, старост као резултат тог процеса и старија лица као добну групу.

Активности

- 1.1. Настојати да свака пројекција развоја у друштвеној заједници, на свим нивоима - од локалне заједнице до републичког нивоа - обухвати појаву старења становништва и одговарајуће реаговање на утицаје ове појаве у свим сегментима живота заједнице;
- 1.2. У процесу имплементације Стратегије за смањење сиромаштва промовисати нове могућности усмерене на повећање ефикасности мера за смањење сиромаштва. У том процесу посебно пратити индикаторе сиромаштва код старијих лица, анализирати остварено и унапређивати постојеће програме активности;

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања и културе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

- 1.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања и културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 2. Реафирмација улоге породице и породичне солидарности у унапређивању квалитета живота старијих лица у развоју друштвене заједнице

Активности

- 2.1. Програми економског, привредног, културног, социјалног, урбаног развоја на нивоу локалне самоуправе и на републичком нивоу, морају да обухвате реафирмацију улоге породице и породичне солидарности као и дефинисање потреба популације старијих лица и потреба савремене породице, с циљем да се унапреди њихова свеукупна социјална, здравствена и културна добробит.

Носиоци активности

- 2.1. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство науке и заштите животне средине, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области културе и науке, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са удружењима која се баве питањима породице, старости и старења и невладиним, хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

II. ПОДСТИЦАЊЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ СТАРИЈИХ ЛИЦА У ДРУШТВО

У низу већ усвојених стратешких докумената - као што су Стратегија за смањење сиромаштва, Стратегија развоја социјалне заштите, Стратегија нове здравствене политике, као и кључном документу Националне стратегије Србије за приступање Европској унији – утврђена је потреба за подстицањем активности старијих лица и значаја радне активности и после стицања права на пензију. У том смислу је и новим законским решењима померена старосна граница, као један од услова за остваривање права на пензију. Истовремено, врло мали број старијих лица остаје радно активан после испуњавања тог услова, а запошљавање после пензионисања је такође, ретко.

Констатовано је да је укупан социоекономски положај старијих лица веома неповољан и да су суочена са ризиком од сиромаштва, који је већи од просека укупног становништва (за 40% до 50%). Индекс сиромаштва код старијих је, у односу на 2002. годину - када је износио 14,8%, повећан на 19,2% у 2003. години.

И услови становања старијих лица су неповољнији када се пореде са условима становања осталог дела становништва. Старија лица живе у кућама, односно, становима који су чешће неквалитетније или старије градње и уз присутне недостатке елементарног комфора, као што су: непостојање канализације и текуће воде у стану, централног грејања и недовољне опремљености основним кућним апаратима. Ове чињенице не говоре само о социјалном положају старијих лица у Републици, већ нам указују и на тежину ризика њихове маргинализације.

ОПШТИ ЦИЉ 1. *Унапређење социјалног, економског, политичког и културног положаја и улоге старијих лица*

Активности

- 1.1. Кроз кампање у медијима, специјализоване емисије, публикације, брошуре, новинске чланке и живу реч обавештавати старија лица (посебно она старија лица која живе у релативној изолацији – у самачким домаћинствима или у удаљеним сеоским срединама) о њиховим правима и о начинима њиховог остваривања у области пензијско-инвалидског осигурања, социјалне заштите, здравствене заштите и другим областима, а с циљем спречавања свих облика дискриминације;
- 1.2. Богађење школских програма садржајима који ће образовати младе о специфичностима старости, ресурсима старијих лица и њиховим специфичним потребама;
- 1.3. Обезбеђивање учешћа старијих лица - нарочито жена - у доношењу одлука кроз учешће у процесу одлучивања у одговарајућим органима и телима;
- 1.4. Промовисање и подстицање самоорганизовања старијих лица са циљем да се кроз ове активности унапређују различити видови самопомоћи, самозаштите и самопотврђивања у старости.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама, удружењима грађана и медијима.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.2. Министарство за просвету и спорт, образовне установе у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.4. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе,

Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања и културе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 2. Унапређивање интеграције старијих људи охрабривањем њиховог активног укључивања у заједницу и подстицањем развоја међугенерациских односа

Активности

- 2.1. Обезбеђивање учешћа свих старосних структура у креирању политике у локалној заједници у областима - рада, образовања, становања, транспорта, заштите животне средине, здравствене заштите, социјалне заштите, слободног времена;
- 2.2. Подстицање организовања волонтерског рада, у којем би заједнички радили и млађи и старији помажући једни другима, свако пружањем доприноса у оквиру својих могућности, организовање едукација и обуке у стицању вештина за самопомоћ и узајамну међугенерациску помоћ.

Носиоци активности

- 2.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, здравствене установе, установе социјалне заштите, установе у области образовања, спорта и културе, јавна предузећа у сарадњи са предузетницима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

- 2.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања, спорта и културе, органи територијалне аутономије, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама, удружењима грађана и медијима.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 3. Унапређење и ширење позитивне слике о старијим лицима

Активности

- 3.1. Путем пореских олакшица, мотивисање послодаваца да омогуће старијим лицима да сходно својим способностима активно учествују у радном процесу, кроз обављање повремених и привремених послова и волонтерски – кроз добровољни рад;
- 3.2. Кроз примере добре праксе и путем медијске кампање указивати на целисходност, економичност и богато радно и животно искуство старијих лица, стимулисати послодавце и на тај начин афирмисати потребу да се старија лица радно ангажују;
- 3.3. Унапређивање позитивног, активног и развојно оријентисаног погледа на старење, ангажовањем старијих лица у подизању свести јавности о позитивним аспектима старења – осветљавање мудрости, снаге, активности, доприноса и способности старијих лица;
- 3.4. Истицање могућности и потенцијала старијих инвалидних лица, поштовања и афирмисања вредности њиховог ранијег доприноса заједници; кроз допунске активности у основним школама упознавати младе са професијама и истакнутим личностима у оквиру тих професија, представљање знаменитих личности на локалним и националним средствима јавног информисања;
- 3.5. Организовање предавања, радионица и сл. од стране старијих лица на којима би они преносили своја знања и искуства из разних области, уметности, занатства, хобија.

Носиоци активности

- 3.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, у сарадњи са Привредном комором Србије и одговарајућим удружењима послодаваца, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: 2007 ГОДИНА
- 3.2. Министарство културе, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија у сарадњи са медијима, Привредном комором Србије, удружењима послодаваца и струковним удружењима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО

3.3. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, у сарадњи са медијима, удружењима пензионера, синдикалним организацијама пензионера и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

3.4. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, установе у области образовања, у сарадњи са организацијама и удружењима инвалида, невладиним и хуманитарним организацијама, удружењима грађана и медијима.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

3.5. Покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе у области културе и образовања у вези са пројектом мреже Универзитета за треће доба, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

III. ПРОМОВИСАЊЕ ПРАВЕДНОГ И ОДРЖИВОГ ЕКОНОМСКОГ РАСТА

Најадекватнији одговор на појаву старења становништва је праведан и одржив економски раст друштва. Старење становништва у Републици, повећаваће број издржаваних лица у односу на број запослених. Овај тренд раста значајан је за финансијску одрживост система друштвене заштите, посебно пензијског система. Суштинско економско питање је праведна и одржива подела ресурса између запослених и незапослених, и сваки напор учињен да се обезбеди да економски раст и продуктивност буду одрживи.

Веома је важно имати у виду искуства и индикаторе, да се политиком подршке здравству, образовању, смањењу сиромаштва и обезбеђивањем заштите од неповољних последица економских шокова - побољшавају изгледи за економски раст. Сам очекивани раст неће бити довољан да одговори на питање расподеле, које се поставља услед старења становништва, нити заиста представља гаранцију да ће тај раст довести до социјално прихватљивог резултата. Због тога, сви носиоци политике - од републичког до локалног нивоа - треба да буду свесни потребе, за што широм, равноправном расподелом материјалних ефеката економског раста. Резултат раста не сме ни на који начин да буде штетан за појединце или групе становништва са једне стране; нити да, са друге стране, буду угрожене дугорочне користи и потенцијали.

Социјална и здравствена политика у наредним годинама мора да води рачуна о томе да постепена изградња концепта интегралне здравствене заштите и социјалних услуга старијим лицима, као и њихово финансирање, захтевају одржив економски раст. Морамо имати у виду сазнање да су све области живота друштва

међусобно у тесној вези, и због тога, као примарни циљ политике истичемо деловање на широком фронту, укључујући макро-економију. Зато се наведени стратешки правац реализује и на републичком и на локалном нивоу, кроз остваривање наведеног општег циља.

ОПШТИ ЦИЉ 1. Убрзавање стопе привредног раста кроз реализацију процеса транзиције, ублажавање неповољних социјалних последица транзиције и уважавање последица демографског процеса старења становништва

Активности

- 1.1 У складу са основним стратешким документом Националне стратегије Србије за приступање Европској Унији, који се односи на економски и социјални развој и трансформацију, реформе и структурне промене, људске ресурсе и социјалну сигурност - реализовати планиране активности у оквиру припреме за обавезе које произилазе из чланства и учинити напоре да се у тим припремама оствари предвиђена динамика и план активности;
- 1.2. Приоритетно предузимати предвиђене активности, када су у питању старија лица која живе у условима сиромаштва и испод утврђене границе сиромаштва; у складу са усвојеном Стратегијом развоја социјалне заштите, предузимати конкретне активности у идентификацији потреба - пре свега, на локалном, па и републичком нивоу, али и на проналажењу конкретних одговора на нове изазове у зависности од конкретних услова на терену;
- 1.3. На републичком нивоу у процесу имплементације Стратегије за смањење сиромаштва, разматрати предлог о увођењу института социјалних пензија¹, које би се обезбеђивале старијим лицима без прихода, која не могу остварити пензију, а живе у сиромаштву и без адекватне подршке и средстава за живот; у овом подухвату покренути активности разменом искустава и остваривањем партнерства на међународном нивоу и планирати кораке за његово остваривање;
- 1.4. Активно радити на успостављању различитих видова међународне сарадње, размене искустава и подршке и усмеравати их на процесе реформе, ублажавање

---

¹ Институт социјалне пензије је уведен за лица која нису уплаћивала допринос за пензијско осигурање. Међународна заједница познаје два вида тих пензија: универзалне социјалне пензије су доступне свим старијим лицима без личних примања који испуњавају главни услов - одређене године старости; и социјалне пензије са провером које су доступне сиромашним старијим лицима који морају да испуне више услова који подлежу провери (пребивалиште, држављанство, приходи, имовина, зарада и др). Владе држава са врло сиромашним ресурсима, које спроводе шеме социјалних пензија, истичу њихов изузетан значај. Чак и веома ниски износи социјалне пензије представљају велику вредност за старије сиромашне људе.. Социјална пензија условљена провером средстава за људе старије од 65 или 70 година, примењује се као централна мера за смањење сиромаштва. Резултати праћења постојећих пензионих шема и истраживања светских агенција укључујући и Светску банку, Међународну организацију рада и међународне хуманитарне организације као Help Age International, указују на позитивне ефекте социјалне пензије као мере заштите становништва угроженог сиромаштвом, не само за старија лица примаоце пензија већ и за друге генерације, односно, чланове њихових породица. У развијеном делу света, социјалну пензију владе спроводе као заштиту основних људских права, права на достојанство и лични интегритет старијих грађана.

неповољних последица реформе и подстицаје за стварање праведних и ефикасних механизма и институција у тржишној економији, и стварање нових, демократских односа у друштву;

- 1.5. Ради очувања постигнуте социјалне сигурности пензионера и спречавања појаве раста сиромаштва, враћање дуга пензионерима и редовно усклађивање пензијских примања у складу са законом и постепено увећавање куповне моћи пензионера; у складу са реалним могућностима настојати да се обезбеђивање исплате пензија врши месец за месец.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, невладине и хуманитарне организације и удружења грађана.

Динамика : КОНТИНУИРАНО

- 1.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања и културе, установе културе, у сарадњи са привредним друштвима и предузетницима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

- 1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство спољних послова, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2007 ГОДИНА, ДАЉЕ ПРЕМА УТВРЂЕНОЈ ДИНАМИЦИ

- 1.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство спољних послова, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.5. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство финансија, Министарство спољних послова, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО

IV. ПРИЛАГОЂАВАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ СОЦИЈАЛНИМ И ЕКОНОМСКИМ ПОСЛЕДИЦАМА СТАРЕЊА СТАНОВНИШТВА

Демографска процена је да ће се интензивирати процес старења становништва и да ће доћи до даљег продужења просечног људског века, што ће довести до значајнијег увећања броја старијих лица, која имају 80 и више година. Знатан број старијих лица ће због изнемоглости, болести и инвалидности, односно, без подршке породичног окружења бити упућен на коришћење одговарајућих услуга социјалне, здравствене заштите и других услуга, укључујући и обезбеђивање неких основних животних услова. Поменуте процене захтевају даљи развој појединих система социјалног обезбеђења становништва и убрзано прилагођавање специфичностима животних услова и потреба које се јављају у старости. Са променама у систему пензијског и инвалидског осигурања неопходно је усклађивање и у системима социјалне и борачке заштите.

У усвојеном стратешком документу о развоју социјалне заштите, већ је истакнуто, да систем социјалне заштите треба да буде ефикаснији и обухватнији за све, а посебно за ризичне групације становништва, међу којима је значајно учешће старијих лица; да функције социјалне заштите треба да се децентрализују и да се реafirмише улога локалне заједнице у бризи о старијим лицима; да посебно треба развијати превентивне и терапијске функције социјалне заштите; да у избору услуга треба обезбеђивати много веће учешће непрофитног и приватног сектора; да треба развијати нове услуге и повећавати обим и квалитет постојећих услуга.

Приоритет треба да имају мере за спречавање и сузбијање сиромаштва, а посебно сиромаштва старијих лица и пензионера, као и мере које ће обезбеђивати квалитет, бржи развој и равномернији територијални размештај одговарајућих капацитета социјалне заштите и приближавање услуга и капацитета месту становања и специфичним потребама потенцијалних корисника.

ОПШТИ ЦИЉ 1. *Брже и ефикасније сузбијање сиромаштва*

Смањење и спречавање сиромаштва уопште, међу старијим лицима и пензионерима мора имати апсолутни приоритет у будућем развоју, због њиховог разорног дејства на квалитет живота у старости и очување људског достојанства старијих лица и пензионера, као и због негативног утицаја сиромаштва на свеукупни економски и друштвени развој.

Активности

- 1.1. Развивање посебних облика додатне материјалне заштите корисника пензија, чија су укупна редовна породична примања по члану домаћинства испод утврђеног минимума егзистенције у старости, ради обезбеђивања основних услова за живот, на принципу солидарности, путем новчаних давања;
- 1.2. Обезбеђивање одговарајућег законског основа за коришћење одређених видова социјалних погодности пензионера и других старијих лица, (клубови, опоравак, помоћ у решавању стамбеног питања и др.);
- 1.3. Активности на обезбеђивању услова за увођење права на посебну врсту социјалне пензије, као вида друштвене заштите остарелих лица без средстава за живот, уз друге присутне ризике;
- 1.4. Постепено увођење пореских олакшица за старачка домаћинства;
- 1.5. Постепено повећање обезбеђења материјалне сигурности сиромашних породица са старијим члановима (сталне социјалне помоћи) до нивоа егзистенцијалног минимума;
- 1.6. Подстицање обезбеђивања редовних и довољних финансијских средстава за функционисање народних кухиња за сиромашне, уважавањем донатора и подржавањем органа јединица локалне самоуправе у активностима на том плану, као и хуманитарних и невладиних организација на свим нивоима;
- 1.7. Подстицање обезбеђивања редовних и довољних финансијских средстава за исплату једнократних новчаних помоћи ради санирања ванредних кризних животних ситуација сиромашних старијих лица (болест, смрт и слично) у јединицама локалне самоуправе;
- 1.8. Подстицање одобравања одговарајућих олакшица при плаћању комуналних услуга, енергената за загревање стана, коришћење градског и међуградског превоза и сл.;
- 1.9. Промовисање и оснаживање доследнијег остваривања породичне солидарности и ефикасније остваривање породично-правне заштите и заштите наследних права у складу са важећим прописима (право на издржавање, старатељска заштита и др.);
- 1.10. Унапређивање и обезбеђивање доступности социјалних услуга, организовањем суседске и грађанске солидарности и подршке у развоју различитих видова самопомоћи;
- 1.11. Промовисање и афирмација штедње, животног осигурања, добровољног пензијског и здравственог осигурања, одговарајућим кампањама и другим погодностима;

- 1.12. Подржавање, унапређивање и развој волонтерског рада, деловања и укључивања што већег броја грађана у активности хуманитарних организација, удружења грађана, фондација, задужбина, легата и слично.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, фондови пензијског и инвалидског осигурања, заводи за социјалну заштиту, у сарадњи са удружењима пензионера, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок : 2008. ГОДИНА

- 1.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, фондови пензијског и инвалидског осигурања, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са удружењима пензионера, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2008. ГОДИНА

- 1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, у сарадњи са међународним партнерима и експертским организацијама, Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2007. ГОДИНА

- 1.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

- 1.5. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, заводи за социјалну заштиту, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2009 ГОДИНА

1.6. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, заводи за социјалну заштиту, у сарадњи са домаћим и међународним донаторима и организацијама, са невладиним и хуманитарним организацијама, удружењима грађана и медијима.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.7. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, заводи за социјалну заштиту, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, центри за социјални рад, у сарадњи са домаћим и међународним донаторима и организацијама, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2007. ГОДИНА

1.8. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, јавна комунална предузећа и друга јавна предузећа, у сарадњи са приватним предузетницима у комуналној и другим делатностима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.9. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.10. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, у сарадњи са домаћим и међународним донаторима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.11. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство културе, у сарадњи са медијима, привредним друштвима и предузетницима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.12. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе,

Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања и културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са привредним друштвима и удружењима предузетника, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 2. Приоритетно развијање видова друштвене подршке породици и помоћи старијим људима у њиховом природном животном окружењу

Приоритет у обезбеђивању друштвене подршке, помоћи и заштите у старости, утврђен Стратегијом развоја социјалне заштите даје предност развијању оних видова подршке и облика услуга који омогућавају да старија лица, угрожена неповољним животним околностима остану у свом домаћинству и познатом окружењу, по могућности, до краја живота.

Активности

- 2.1. Капацитете за пружање услуга подршке старијим лицима, помоћи и неге у кући и сличне, као и услуге смештаја у хранитељске породице, треба обезбеђивати у свакој општини, уз настојање да се коришћење ових услуга омогући у свим већим општинама, а у мањим, односно, удаљеним, путем деловања одговарајућих мобилних екипа здравствених и социјалних радника јавног сектора, волонтера, и давалаца услуга помоћи у кући и других сервисних услуга из непрофитног или приватног сектора;
- 2.2 У градовима и већим општинама обезбеђивати пружање услуга клубова, служби дневног боравка, служби за доставу хране - тзв. "хране на точковима", услуга сталног контакта и посредовања тзв. "теле - аларма" и других социјалних и сервисних услуга за старија лица и њихове породице;
- 2.3. У што већем броју општина, организованом систематском сарадњом и координацијом у деловању центара за социјални рад, патронажних служби и хуманитарних и невладиних организација и удружења грађана, обезбеђивати ефикасан систем откривања старијих лица која су угрожена неповољним животним околностима (старачка изнемоглост, болест, инвалидност, лишеност породичне бриге и подршке и сл.), као и систематско афирмисање, подстицање и усмеравање добросуседске и опште грађанске солидарности према немоћним, одраслим и старијим лицима;
- 2.4. Подстицање изградње станова примерених потребама старијих и развијање инфраструктуре у урбаним и у сеоским срединама општина, посебно у општинама мање развијених подручја Републике, како би и старија лица која тамо живе имала одговарајуће услове и приступ установама здравствене, социјалне заштите, културе и рекреације и др.;

2.5. У складу са Стратегијом развоја социјалне заштите и Стратегијом реформе здравствене заштите, обезбеђивати унапређење квалитета свих услуга за старија лица, подстицањем развоја што већег избора услуга и веће доступности услуга - користећи све видове усавршавања, едукације и обуке за даваоце услуга (стручни надзор, лиценце за рад и друге контроле), као и обезбеђивање развоја система заштите права грађана у области социјалне заштите, здравствене заштите и других.

Носиоци активности

2.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.

Рок: 2008. ГОДИНА

2.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.

Рок: 2008. ГОДИНА

2.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.

Рок: 2009. ГОДИНА

2.4. Влада, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за економске односе са иностранством, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.5. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања и културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.

Рок: 2008. ГОДИНА

ОПШТИ ЦИЉ 3. Обезбеђивање равномернијег приступа услугама смештаја

Активности

- 3.1. Превазилажење неравномерног приступа услугама смештаја у установе социјалне заштите, дефицитарности ових капацитета и њихове неравномерне територијалне размештености; у већим градским општинама обезбеђивати формирање домских капацитета типа геронтолошког центра, у којима се поред услуга домског збрињавања обезбеђују и друге услуге социјалне заштите;
- 3.2. Приоритет у развоју услуга смештаја треба да имају подручја Републике на којима нема домских капацитета и велики градови (Београд, Нови Сад и др.) у којима постојећи капацитети не задовољавају потребе;
- 3.3. У општинама, у сарадњи са невладиним организацијама и приватним сектором, обезбеђивати оснивање и пружање домских услуга мањих смештајних капацитета (домови малих капацитета) и увођење других облика збрињавања старијих лица (пансиони за пензионере и старија лица, заједнице становања, сеоске куће за пензионере и старија лица и сл.);
- 3.4. У удаљеним сеоским и тешко приступачним подручјима Републике, обезбеђивати организовање и деловање сезонских прихватних станица за привремени смештај старачких пољопривредних домаћинстава за време зимских месеци, када су она одсечена од света;
- 3.5. Подстицати улагања у изградњу стамбених објеката за заштићено становање старијих лица и пензионера, укључујући и одрасла зависна лица, која живе сама и која су зависна од коришћења услуга помоћи и неге у кући, и сличних услуга социјалне и здравствене заштите;
- 3.6. Одговарајућим олакшицама и погодностима на републичком нивоу и нивоу локалне самоуправе подстицати, подржавати и стимулисати приватни сектор и донаторе да улажу средства у развој и функционисање капацитета за пружање услуга збрињавања и помоћи старијим лицима, као и разних фондација, легата и задужбина чији је циљ брига о старијим лицима;
- 3.7. Преиспитати и ускладити са захтевима праксе садашња законска решења и критеријуме на основу којих се, на терет буџетских средстава, обезбеђује право на смештај у домове, односно геронтолошке центре и друге установе социјалне заштите надлежне за збрињавање старијих и одраслих лица.

Носиоци активности

- 3.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, заводи за социјалну заштиту, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.

Рок: 2006 ГОДИНА

- 3.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, заводи за социјалну заштиту, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.
Рок: 2009 ГОДИНА
- 3.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, установе социјалне заштите, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 3.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, установе социјалне заштите, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 3.5. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, у сарадњи са међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 3.6. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, заводи за социјалну заштиту, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором у социјалној заштити. Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 3.7. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе и заводи за социјалну заштиту.
Рок : 2008 ГОДИНА

ОПШТИ ЦИЉ 4. Унапређивање ефикасности борачко - инвалидске заштите

Активности

4.1. Са циљем побољшања ефикасности борачко - инвалидске заштите остарелих лица, континуирано пратити остваривања права из ове области укључујући и подстицање различитих видова друштвене подршке и заштите ових лица у природној животној средини.

Носиоци активности

4.1.1. Влада, Министарство рад, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, заводи за социјалну заштиту, у сарадњи са удружењима бораца и инвалида, невладиним и хуманитарним организацијама које се баве друштвеном бригом о борцима и инвалидима и другим удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

V. ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ТРЖИШТА РАДА СОЦИЈАЛНИМ И ЕКОНОМСКИМ ПОСЛЕДИЦАМА СТАРЕЊА СТАНОВНИШТВА

Распрострањена схватања да се са одласком у пензију улази у период пасивности у животу, када се креативност и способност појединца да доприноси себи, својој породици и друштву ограничавају, морају се мењати тако што ће се старијим лицима, прилагођавањем услова на тржишту рада омогућити да прелазак у ову нову фазу живота, буде постепен. То значи, што веће учешће старијих лица на тржишту рада, али истовремено и обезбеђивање одговарајућих услова рада за старије запослене, како не би били подстицани да се раније пензионишу. Посебно треба предузимати одговарајуће мере да старија лица не би били изложена било којој врсти дискриминације због тога што су старија и што су активна на тржишту рада, онолико дуго, колико то могу и желе. Реформе пензијског система и радни аранжмани после пензионисања треба да олакшавају опцију постепеног пензионисања.

Приоритет овог стратешког правца акције је јачање свести у друштву о користима и предностима укључености старијих лица у редове запослених. Посебну пажњу, треба посветити елиминисању препрека и спречавању дискриминације приликом запошљавања старијих лица, најчешће жена.

Овај стратешки правац деловања у највећем делу ослања се на усвојену Националну стратегију запошљавања и настојање да се омогући тржишту рада да са повећавањем стопе запошљавања, флексибилно и брзо реагује на социјалне последице старења становништва. То може бити и најефикаснији одговор на економске изазове старења становништва.

ОПШТИ ЦИЉ 1. Омогућавање флексибилнг и постепеног пензионисања

Активности

- 1.1. У складу са Националном стратегијом запошљавања, предузимати широке медијске кампање и акције с циљем да се мења свест у друштву о расположивим потенцијалима и мотивацији старијих лица да доприносе општем напретку и развоју, да учествују у економским активностима и у свим другим областима живота, као што је волонтерски рад, преношење знања и искустава и слично;
- 1.2. У реформама пензијског система, одговарајућим законским прописима настојати да се промене остварују у правцу подстицања, одржања и повећања стопе запослености старијих лица (старијих од педесет година), узимајући у обзир њихове психофизичке способности и мотивацију да наставе рад, као и конкретне услове рада у појединим областима;
- 1.3. Обезбеђивати постепено померање старосне границе за одлазак у пензију, сагласно одговарајућим здравственим, социјалним и економским критеријумима за утврђивање радне способности, што подразумева да се, под прописаним условима, укључују и могућности за остваривање права на превремену и делимичну пензију;
- 1.4. Обезбеђивати услове за конституисање добровољних и проширених облика пензијско - инвалидског осигурања, с циљем да се смањује притисак на будуће генерације запослених а наредним генерацијама пензионера обезбеђује виши степен сигурности, односно, коришћења права за случај старости и инвалидности у знатно већем обиму него што је то сада.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и приватним сектором.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, у сарадњи са привредним друштвима, удружењима предузетника и синдикалним организацијама.
Рок: 2010 ГОДИНА

1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, здравствене установе и фондови пензијског и инвалидског осигурања.

Рок: 2010 ГОДИНА

1.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, фондови пензијског и инвалидског осигурања, здравствене установе, у сарадњи са привредним друштвима, удружењима предузетника и синдикалним организацијама.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 2. Настојање да се смањује стопа незапослености лица старијих од 50 година

Активности

2.1. Разрађивати и уводити механизме, законским решењима, да би се тржиште рада ефикасније прилагодило потребама запошљавања старијих лица - посебно жена - стварањем могућности за рад са скраћеним временом или на одређено време;

2.2. Уводити активну политику тржишта рада, као што су конкурси за запошљавање, помоћ у тражењу посла, обука, професионално усмеравање, саветовање, итд;

2.3. Нормативно регулисати и унапредити статус волонтерског рада, омогућити боље услове за овај вид ангажовања, смањити трошкове неплаћеног волонтерског рада, и друго;

2.4. Увођење таквих образовних програма којима би се омогућила преквалификација, доквалификација и други облици усавршавања старијих лица чиме би се створили услови за њихово лакше запошљавање;

2.5. Поједноставити и олакшати процедуру за започињање нових послова смањивањем почетних високих административних трошкова и другим мерама;

2.6. Подстицање и инвестирање у унапређење и континуирано одржавање квалификационог и образовног нивоа радне снаге, тј. повећавање вредности људског капитала који може да издржи конкуренцију на тржишту рада и доприноси већој запослености;

2.7. Подизање нивоа опште друштвене заштите, подршке и пружања услуга породици и стварање могућности да старији запослени остану на тржишту рада, уз рехабилитацију лица са инвалидитетом и њихово укључивање у радни

процес, применом у пракси Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом и другим мерама;

- 2.8. Спречавати дискриминацију старијих жена на раду и у запошљавању, доношењем законских прописа и увођењем других мера, вођењем кампања и покретањем других, одговарајућих активности;
- 2.9. Континуирано и активно подстицати радно ангажовање старијих лица оба пола, оснивањем малих и средњих предузећа, укључујући породично предузетништво и обуком старијих лица, посебно, у примени информативне и комуникационе технологије;
- 2.10. Посебним стимулативним и превентивним мерама и програмима умањити миграције висококвалификованих, високообразованих и научних кадрова, који могу допринети бржим и економичнијим процесима развоја друштва;
- 2.11. Постепеним обезбеђивањем адекватнијих одговора на потребе становништва које је избегло, односно, остало да живи у Републици, олакшати њихову интеграцију у економски, социјални и културни живот. Развијати мере за помоћ старијим мигрантима да одрже своју економску, социјалну и здравствену сигурност и укључе се у активности очувања свог културног идентитета.

Носиоци активности

- 2.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, здравствене установе, фондови пензијског и инвалидског осигурања, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, привредним друштвима и удружењима предузетника.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 2.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Национална служба запошљавања, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, установе у области образовања и установе социјалне заштите, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок: 2010 ГОДИНА
- 2.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, установе социјалне заштите, здравствене установе и установе у области образовања, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана која се баве пружањем социјалних услуга и развијањем волонтерског рада.

Рок: 2007 ГОДИНА

2.4.Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Национална служба за запошљавање, установе у области образовања, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.5.Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, установе у области образовања, здравствене установе, јавна предузећа.

Рок: 2010 ГОДИНА

2.6.Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, установе у области образовања, у сарадњи са привредним друштвима и удружењима предузетника, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.7.Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, заводи за социјалну заштиту, фондови пензијског и инвалидског осигурања, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе у јавном сектору које се баве пружањем услуга породици, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2009 ГОДИНА

2.8.Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, све установе у јавном сектору, у сарадњи са медијима, привредним друштвима и удружењима предузетника, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.9.Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе у области образовања, установе социјалне заштите, у сарадњи са удружењима

предузетника и предузећима укључујући пројекат мреже Универзитета за треће доба, невладине и хуманитарне организације и удружења грађана.

Рок: 2010 ГОДИНА

2.10. Влада, Министарство за просвету и спорт, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство здравља, Министарство финансија, установе у области науке и образовања, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, јавна предузећа, у сарадњи са медијима, привредним друштвима и удружењима предузетника, невладиним организацијама и удружењима грађана која се баве подршком талентима и развојем науке.

Рок: 2010 ГОДИНА

2.11. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство културе, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, Комесаријат за избеглице, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, све установе у јавном сектору, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2010 ГОДИНА

VI. ПОДСТИЦАЊЕ ДОЖИВОТНОГ ОБРАЗОВАЊА

Упркос прихваћеној концепцији доживотног образовања, резултати остварени у пракси показују да није постигнут значајнији напредак. Интерес за економску страну образовања је у центар прихваћеног концепта поставио само полазнике средњих година и неке програме образовања за дефицитарна занимања. Занемарује се чињеница да у процес доживотног образовања морају бити укључене све генерације, од најмлађих, па до оних најстаријих, односно, да перманентног учења и образовања нема без образовања старијих лица.

Активности и мере, које се спроводе на пољу образовања старијих лица могу се поделити на два подручја: програми који се реализују у оквиру јавног сектора, у установама за образовање одраслих, здравственим и социјалним установама, и програми које организују невладине организације. Образовни систем није конципиран тако да старијим лицима понуди програме који су у складу са њиховим образовним потребама и због тога је учешће старијих лица у различитим облицима образовања одраслих готово занемарљиво.

Пример позитивне праксе, који треба подржати и развијати у области образовања старијих код нас, представља пројекат Универзитета за треће доба. Мрежа универзитета за треће доба, за сада, функционише само у оквиру четири организације у Београду (НУ «Браћа Стаменковић», НУ «Божидар Аџија», КОЦ Чукарица, и «Ђуро Салај» А.Д.), у Новосадском отвореном универзитету и

Геронтолошком центру у Вршцу. Број заинтересованих старијих лица која желе да се укључе у те програме убрзано расте.

ОПШТИ ЦИЉ 1. *Олакшавање и подстицање доживотног учења*

Активности:

- 1.1.Реформом образовног система омогућити да се мења традиционални поредак образовања, рада и пензионисања, који више не одговара реалности и захтевима савременог друштва. Образовни систем отворати, како би свима пружио једнаке могућности за учење, током читавог живота и био прилагодљив на брзе друштвене, економске и демографске промене;
- 1.2.Као предуслов за стварање могућности да се и старија лица укључују у процес образовања, треба ширити мрежу Универзитета за треће доба као образовну мрежу уз значајно богаћење различитим образовним програмима и обухватити цело подручје Републике;
- 1.3.Организовати обуку кадрова за рад са старијим лицима, као и њихово континуирано оспособљавање кроз обуке мултидисциплинарне природе тако да буду доступне што ширем кругу полазника и за различите врсте услуга и активности у раду са старијима и без ограничавања само на високе нивое специјализације;
- 1.4.Организовати програме припреме за пензионисање и живот у старости, који би старијима помогли да се благовремено прилагоде на промене у начину живота и понудити већи избор могућности за проналажење нових интересовања и занимања;
- 1.5.Организовати програме обуке волонтера, односно, свих оних који желе да у старијем добу својим знањем способностима и богатим животним искуством допринесу развоју средине у којој живе;
- 1.6. Код младих свих узраста, посебну пажњу посветити изградњи свести о значају и могућностима професионалних избора, краткорочним и дугорочним последицама на начин живота и изгледе за каријеру; олакшавати прилагођавања на промене у професионалном животу које захтевају флексибилност и вештине, а посебан нагласак стављати на стратегију животног избора;
- 1.7.Иницирати научна истраживања о могућностима и најефикаснијим техникама учења у старијем животном добу, као и о позитивним ефектима које образовање има на спречавање инволутивних процеса и одржавање способности код човека;

- 1.8. Промовисати постигнуте резултате у образовању и напредовању полазника старијег узраста и рушити предрасуде које постоје у том погледу, не само код младих, већ и код припадника старије генерације;
- 1.9. Предузимати мере на подизању нивоа и задовољавању културних, забавних и рекреативних потреба старијих лица, уз пуно уважавање њихових личних опредељења и афинитета; унапређивати и обогаћивати постојећу понуду у тој области и иницирати и развијати нове облике и садржаје активности прилагођене потребама старијих људи;
- 1.10. Подстицати и помагати ширење мреже аматерских, културно - уметничких друштава пензионера, секција ветерана при спортским друштвима, и пензионерских одмаралишта, односно, пакет аранжмана;
- 1.11. Обезбеђивати одговарајућу едукацију и заштиту старијих лица као потрошача, уз одговарајуће погодности и у погледу кућне доставе неопходних животних намирница и других роба.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, установе у области образовања и културе, фондови пензијског и инвалидског осигурања, Национална служба за запошљавање, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.2. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, установе у области образовања и културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок: 2008.ГОДИНА
- 1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство здравља, установе социјалне заштите, установе у области образовања, здравствене установе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са струковним удружењима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство здравља, Министарство културе, Национална служба за запошљавање, установе у области образовања и науке, установе социјалне заштите, здравствене установе, научне установе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са медијима, привредним

друштвима и удружењима послодаваца, струковним удружењима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.5. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство здравља, Министарство културе, установе у области образовања и пројекат мреже Универзитета за треће доба, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.6. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Национална служба за запошљавање, установе у области образовања, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са медијима, удружењима младих - културно-уметничким и спортским, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.7. Влада, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство просвете и спорта, Министарство здравља, установе у области науке и образовања, у сарадњи са струковним удружењима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.8. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, установе у области образовања, установе социјалне заштите, пројекат мреже Универзитета за треће доба, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са медијима, струковним удружењима, удружењима пензионера и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.9. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, установе у области образовања и културе, установе социјалне заштите, одмаралишта и бањска лечилишта, пројекат мреже Универзитета за треће доба, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са аматерским, културно-уметничким пензионерским друштвима и секцијама ветерана при спортским организацијама, медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.10. Министарство просвете и спорта, Министарство културе, спортске организације, установе у области културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним

организацијама и удружењима грађана, посебно, удружењима старијих лица и пензионера.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

1.11. Министарство трговине, туризма и услуга, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, посебно, удружењима старијих лица и пензионера.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 2. Обезбеђивање услова за стицање знања која су у функцији већих могућности за запошљавање

Активности

2.1. Предузимати активности на успостављању ближих веза између образовних установа и послодаваца, и подстицати их да запосленима омогуће различите видове обуке на послу; предузимати промотивне акције, како би се, у оквиру концепције доживотног учења, повећала способност за запошљавање старијих лица, одржавање и даље развијање специфичних знања и вештина;

2.2. Предузимати мера за подстицање редовног учешћа у процесу образовања, како би се повећао степен задржавања знања и ограничили пропусти у његовом стицању; развијати посебне, специјалне програме за оне који су рано напустили формални образовни систем, како би се олакшала њихова интеграција, односно, реинтеграција на тржиште рада;

2.3. Унапређивати начине за укидање функционалне неписмености и побољшавати нивое основног образовања старијих лица, укључујући старије избеглице и припаднике мањинских група. Посебну пажњу посветити равноправности полова у погледу остваривања права на образовање и мењања стереотипних улога и активно укључивање у међународну сарадњу на овом питању.

Носиоци активности

2.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство просвете и спорта, Министарство за капиталне инвестиције, Национална служба за запошљавање, установе у области образовања, медији, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са привредним друштвима и удружењима послодаваца, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.2. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Национална служба за запошљавање, образовне установе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са

удружењима послодаваца, невладиним и хуманитарним организацијама, струковним удружењима и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.3. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство правде, Комесаријат за избеглице, медији, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе у сарадњи са Уједињеним нацијама и другим међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ЗА БОЉИ КВАЛИТЕТ ЖИВОТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЗДРАВЉА СТАРИЈИХ ЉУДИ

VII. ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ УСЛОВА ЗА КВАЛИТЕТАН ЖИВОТ И ОДРЖАЊЕ НЕЗАВИСНОГ НАЧИНА ЖИВЉЕЊА

Реформа здравственог система у Републици одвија се у складу са стратешким документима из области здравствене заштите: «Здравствена политика Републике Србије» (2002), «Визија развоја здравственог система у Србији» (2002), «Стратегија за смањење сиромаштва» (2002). Усвојени су системски закони из области здравствене заштите и здравственог осигурања, а «Стратегија и акциони план реформе здравственог система у Републици Србији» (2003) и Стратегија унапређења менталног здравља (2005) су у припреми.

У свим наведеним стратешким документима истакнуте су угрожене групације становништва, као и основни правци активности усмерени ка унапређењу здравља и квалитета живота. У вези са појавом старења становништва, брига о здрављу и квалитету живота особа старијих од 65 година живота заузима посебно место.

Исказани и потврђени ефекти добре праксе у здравственој и социјалној бризи о старијим људима могу се изразити и кроз неколико значајних принципа у поступању, у одговарајућим областима активности:

- укључивање старијих лица у све облике одлучивања о њиховој болести и будућој бризи о здрављу,
- промовисање доброг здравља и здравих животних навика у трећем добу,
- предузимање активности у превенцији болести,
- редуковање смањене функционалне способности,
- подстицање и максимализовање животне независности,
- подршка старијим лицима у њиховим домовима,
- очување достојанства, аутономије и односа поштовања према старијим лицима.

Да бисмо постигли уклањање старосне дискриминације у области здравствене заштите неопходно је:

- старија лица укључити у доношење одлука и планирање здравствених капацитета на нивоу локалне заједнице,
- да руководиоци установа које пружају услуге старијим лицима, имају специјализована знања о старости,
- да се препоруке и упутства, као »водичи добре праксе« у лечењу, периодично проверавају са становишта могућег присуства старосне дискриминације,
- да сви запослени у установама намењеним старијим лицима, имају проверене и позитивне ставове према специфичним потребама у старости.

ОПШТИ ЦИЉ 1. Очување и унапређење здравственог стања и квалитета живота старијих лица обезбеђивањем здравствених услуга одговарајућег обима, садржаја и квалитета

Адекватан одговор здравственог система на изазове старења становништва, укључујући и најстарије особе са инвалидитетом, заснива се на активностима усмереним ка унапређењу здравља, спречавању болести, физичкој и менталној рехабилитацији и палијативном збрињавању. Имајући у виду да је унапређење и одржавање здравља становништва засновано на интерсекторском приступу, сви сектори имају одређену одговорност за здравствене последице својих развојних политика.

Активности

- 1.1. Обезбеђивање ефикасне здравствене заштите, у којој је улога примарне здравствене заштите од пресудног значаја. Старијим лицима, као и другим грађанима, услуге примарне здравствене заштите обезбеђиваће изабрани лекар са својим тимом, у сарадњи са службама дома здравља. С циљем остваривања сталне и активне бриге о здрављу старијих лица, чланови тима примарне здравствене заштите обезбеђиваће и пружање здравствених услуга у кућним условима и посредоваће у остваривању здравствене заштите на секундарном и терцијарном нивоу. Такође, предвиђа се и функционисање поливалентне патронажне службе, чије ће тежиште активности бити у области едукације о здрављу старијих лица и чланова њихових породица, посебно у погледу промовисања здравог начина живота. Одређеним категоријама старијих лица зависно од врсте обољења, њиховог породичног и материјалног стања, обезбедити коришћење здравствених услуга и набавке лекова под повлашћеним условима, без обавезне новчане партиципације;
- 1.2. Одговарајући допринос и посебну стимулацију за свеобухватнију, ефикаснију и квалитетнију примарну здравствену заштиту старијих лица даће примена обавезног здравственог осигурања, обезбеђујући плаћање изабраног лекара по моделу капитације (на основу броја опредељених пацијената);

- 1.3. За очување и унапређење здравственог стања и, уопште, положаја старијих лица, посебно је значајно да службе здравственог и социјалног сектора - како у државном, тако и у непрофитном и у приватном сектору - буду што боље интегрисане и координисане. У градовима и већим општинама, треба обезбеђивати развој, односно, оснивање геријатријских болничких одељења. У наредном периоду, предвидети и посебне установе за дуготрајну негу и палијативно збрињавање – сестринске домове;
- 1.4. У домовима за стара лица, здравствену заштиту организовати заједно са надлежном установом примарног нивоа здравствене заштите – домом здравља. Ближи услови, у погледу остваривања ове сарадње, прописане се и одговарајућим актима два надлежна министарства - Министарством здравља и Министарством рада, запошљавања и социјалне политике;
- 1.5. Реорганизовање здравственог система на секундарном нивоу здравствене заштите, што подразумева: обезбеђивање услова за збрињавање старијих лица са акутним обољењима, продужену негу и лечење. У случају потребе, продужени третман од стране особља у стационарним установама треба да се одвија у дневним болницама;
- 1.6. Обезбеђивање служби за свеобухватну заштиту менталног здравља, са посебним нагласком на психосоцијалну подршку и помоћ члановима породице који се старају о старијем лицу са поремећајима менталног здравља;
- 1.7. Увођење наставних садржаја из области геронтологије и геријатрије у наставне програме на свим нивоима стручног образовања, укључујући и рану детекцију менталних поремећаја;
- 1.8. Успостављање ефикасне сарадње установа социјалне заштите и здравствених установа које се баве збрињавањем старијих лица: оснивање и обезбеђивање установа за дуготрајну негу, одржив модел финансирања, успостављање стандарда и критеријума за почетак рада и надзор над стручним радом у свим установама у којима се поред социјалних, пружају и здравствене услуге и друго.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство здравља, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, здравствене установе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок: 2007. ГОДИНА, ДАЉЕ, КОНТИНУИРАНО
- 1.2. Министарство здравља, Републички завод за здравствено осигурање, здравствене установе.
Рок: 2007. ГОДИНА, ДАЉЕ, КОНТИНУИРАНО

- 1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, здравствене установе, установе социјалне заштите, у сарадњи са приватним сектором у области здравствене и социјалне заштите и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок:2008. ГОДИНА
- 1.4. Влада, Министарство здравља, Министарство рада запошљавања и социјалне политике, здравствене установе, установе социјалне заштите.
Рок:2008. ГОДИНА
- 1.5. Влада, Министарство здравља, здравствене установе.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.6. Влада, Министарство здравља, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, здравствене установе, установе социјалне заштите, у сарадњи са медијима, приватним сектором у области здравствене и социјалне заштите, струковним удружењима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.7. Влада, Министарство просвете и спорта, Министарство здравља, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, установе у области образовања, здравствене установе и установе социјалне заштите, у сарадњи са струковним удружењима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.8. Влада, Министарство здравља, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство финансија, здравствене установе, установе социјалне заштите, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са приватним сектором у области здравствене и социјалне заштите и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок:2008.ГОДИНА

VIII. УНАПРЕЂИВАЊЕ РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА

Брига о последицама демографских промена са аспекта веће равноправности, посебно побољшањем животне ситуације жена и старијих жена, од суштинског је значаја за развој хуманијих односа између полова. Степен демократичности у сваком друштву огледа се, поред могућности остварења људских и грађанских права, и у постизању равноправности полова у свим областима јавног и приватног живота, без обзира на узраст.

Неравноправност полова у нашем друштву је очигледна појава. Она се исказује - како кроз објективне показатеље у областима јавног, политичког и приватног домена - тако и кроз субјективне исказе женског дела становништва, чије резултате видимо и у оквиру реализованих истраживања о положају жена и у свакодневном животу.

Са политичком трансформацијом друштва дешавају се и значајне промене у Републици, везане за процесе унапређења родне равноправности и начела једнаких могућности, које су усмерене ка усклађивању са европским стандардима, и то кроз реализацију серије едукација и кампања и промену закона и других прописа. Тежња је, да се овим документом истакне значај унапређења и неговања родне равноправности у старијем животном добу.

ОПШТИ ЦИЉ 1. *Унапређивање и неговање равноправности полова*

Осетљивост за питање равноправности полова у различитим доменима, као и принцип једнаких могућности обухвата, пре свега, односе жена и мушкараца, али уједно представља и гаранцију за постизање равноправног статуса других рањивих групација становништва, посебно старијих људи.

Активности

- 1.1. Обезбедити нормативну основу родне равноправности усвајањем Закона о равноправности полова;
- 1.2. Паритетно и плански укључивати оба пола, без обзира на године старости, у политичке структуре на свим нивоима одлучивања и у свим областима друштвеног живота;
- 1.3. Предузимати мере за остваривање равноправности жена и мушкараца у њиховом доприносу економији, приступу економским ресурсима, вредновању рада, заштити од дискриминације по основу пола;
- 1.4. Унапређивати поделу одговорности жена и мушкараца у породици и старању о њеним члановима у правцу укупне равномерне расподеле одговорности, развијањем одговарајуће подршке и услуга потребних породици и вођењем одговарајућих кампања;
- 1.5. Осигурати равноправност полова у системима социјалног осигурања и социјалној заштити, узимајући у обзир положај и потребе старијих жена, односно, мушкараца у транзицији и реформским променама система, и планским развијањем капацитета за пружање услуга социјалне заштите и других услуга;
- 1.6. Спречавати појаве занемаривања, злостављања и насиља над старијим лицима, посебно женама, ублажавати и отклањати њихове последице усвајањем и

применом протокола о сарадњи свих учесника у заштити жртава - од републичког, до нивоа локалне заједнице, као и вођењем кампања против више различитих врста дискриминације и насиља, стварањем локалних система подршке жртвама занемаривања, злостављања и насиља.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство правде, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок: 2006. ГОДИНА
- 1.2. Влада, Министарство рада запошљавања и социјалне политике, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.3. Влада, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство рада, запошљавања и социјалне, политике, Министарство правде, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана,
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство културе, у сарадњи са медијима, приватним сектором у области социјалне заштите, здравствене заштите, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 1.5. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, органи територијалне аутономије, Завод и фондови социјалног осигурања, установе социјалне заштите, у сарадњи са невладиним хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок: 2009 ГОДИНА
- 1.6. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство правде, Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе и органи унутрашњих послова, медији, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок: 2008 ГОДИНА

IX. ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ПОДРШКЕ ПОРОДИЦАМА СА СТАРИЈИМ ЧЛАНОВИМА И УНАПРЕЂИВАЊЕ СОЛИДАРНОСТИ

Демографске пројекције о старењу становништва и ограничени ресурси друштвене заштите намећу потребу за новим приступом у пракси, којим ће се вратити првобитна, суштинска улога и значај породице у подршци њеним старијим члановима. Појава ишчезавања традиционалних образаца понашања и моралне одговорности породица у односу на бригу о старијим члановима све се више јавља са усвајањем нових вредности, којима се афирмише индивидуализам, борба за престижом и стицање материјалног богатства. Поред тога, са развојем услуга социјалне и здравствене заштите јавиле су се и тенденције померања одговорности за бригу о старијима са породице на заједницу. Уз то, економске миграције доводе и до интензивнијег старења породица, посебно у руралним областима, али и у појединим ширим, економски мање развијеним подручјима Републике. Старачка домаћинства постају рањива група, која изискује више пажње у креирању програма подршке породици и поштовање значајних разлика економске природе, али и културолошких, етничких и других специфичности.

Дужи животни век утиче и на масовнију појаву вишегенерацијских породица. Квалитет живота старијих зависи од односа између генерација, а међугенерацијска различитост постаје веома осетљиво питање. Друштвена превирања последњих деценија учинила су да припадници различитих генерација имају потпуно различита животна искуства и различите вредности, што је често извор сукоба и нетрпељивости. Из ових разлога мора се много активније неговати толеранција за различита социјална искуства генерација и међугенерацијска солидарност.

Друштвена заједница се у мери постојећих ресурса и праксе ангажује у подршци породици посредно - кроз различите облике обезбеђивања услуга старијим лицима, материјалне, односно, друге природе. Заштићена су права старијих лица, која нису у стању да обезбеде себи услове за живот, односно, немају сроднике који су у обавези да се о њима старају. Међутим, није довољно истакнута, дефинисана, а ни развијена, подршка породицама које брину о својим старијим, а посебно, зависним члановима.

ОПШТИ ЦИЉ 1. Процењивање актуелних и будућих потреба породица старијих лица за услугама заштите

Активности

- 1.1. Анализирати демографску ситуацију, пројекције старења становништва и економске, социјалне и културолошке особености популације старијих, посебно породичних домаћинстава старијих лица у урбаним и руралним подручјима, као и расположиве ресурсе на локалном и републичком нивоу;
- 1.2. Анализирати и пратити епидемиолошке трендове, укључујући особености морбидитета и морталитета популације лица старијих од 65 година, на локалном и републичком нивоу;

- 1.3. Идентификовати и пратити социо-економске и културолошке особености популације старијих лица и њихових породичних домаћинстава, које могу утицати на активности с циљем унапређивања организације живота у породици, подршку и помоћ старијим, зависним лицима.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, заводи за социјалну заштиту, заводи за здравствену заштиту, органи територијалне аутономије, установе социјалне заштите, установе здравствене заштите, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2008 ГОДИНА

- 1.2. Влада, Министарство здравља, заводи за здравствену заштиту, органи територијалне аутономије, здравствене установе у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

- 1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе и установе у области културе, у сарадњи са приватним сектором, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 2. *Промовисање и подржавање међугенерацijske и интергенерацijske солидарности*

Активности

- 2.1. Организовање различитих активности и мера у оквиру система образовања, културе, социјалне и здравствене политике и акција којима ће бити циљ промовисање вредности узајамног поштовања, разумевања и толеранције за различите потребе генерација, као и поштовање и позитивно вредновање доприноса старијих генерација у укупном развоју и функционисању заједнице;

- 2.2. Ангажовање у превенцији различитих облика породичног насиља (посебно латентних злоупотреба остарелих чланова породице, као што су финансијска или психолошка злоупотреба, занемаривање егзистенцијалних потреба и сл.), кроз јасније дефинисање и упознавање становништва са облицима и карактеристикама ових понашања, ефикаснијом применом постојећих и увођењем нових законских мера; обезбеђивање што ефикаснијег функционисања мреже подршке потенцијалним жртвама, и другим активностима.

Носиоци активности

2.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, здравствене установе, установе здравствене заштите, установе у области образовања и културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.2 Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство правде, Министарство унутрашњих послова, Министарство културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе, правосудни органи, установе у области образовања и културе, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 3. Обезбеђивање посебне подршке породицама које брину о остарелим и зависним члановима

Активности

3.1. Обезбеђивати интензивнији и бржи развој мреже сервиса и услуга социјалне и здравствене заштите на локалном нивоу уз унапређивање квалитета пружених услуга, већу доступност услуга породицама које брину о остарелим и зависним члановима, као и старијим лицима која живе сама (старачка и самачка домаћинства); развијати мрежу услуга кућног лечења и неге, различите услуге социјалне заштите, а посебно услуге дневног боравка и помоћи у кући;

3.2. Обезбедити координацију и интензивнију сарадњу између различитих система заштите у јавном сектору, услуга непрофитног сектора, услуга приватног сектора, породице, односно, сродника, пријатеља, суседа, у организовању и пружању услуга старијим и оболелим старијим лицима; подстицати развој непрофитног и приватног сектора у умножавању давалаца услуга;

3.3. Промовисати систем подршке старијим лицима од стране сродника, пријатеља, суседа, као и других заинтересованих, кампањама и акцијама, посебно подршке оболелим старијим лицима – обезбеђивањем већег учешћа породице у планирању, организовању и пружању услуга (лечење, нега, рехабилитација, психосоцијална подршка и сл.);

3.4. Обезбеђивати различите врсте помоћи и подршке породицама које брину о својим остарелим члановима, укључујући различите мере финансијске и друге материјалне природе, као што су флексибилно радно време за чланове породице

или сроднике - даваоце неге, помоћ за прилагођавање стамбеног простора и физичког окружења и различити видови подршке за породична домаћинства са већим бројем чланова старијих од 65 година;

- 3.5. Обезбеђивати подршку члановима породице који брину о тешко оболелим, одраслим и старијим лицима кроз различите врсте обуке и едукације за негу, саветовања, потребне информације о другим изворима подршке и помоћи, и организовану психосоцијалну подршку даваоцима неге;
- 3.6. Посебне мере обезбеђивати као одговор на посебне потребе (економске, социјалне и психолошке природе) чланова породице које учествују у дуготрајној нези тешко оболелих, зависних одраслих и старијих лица (хронично оболелих, ментално оболелих, старијих лица у терминалној фази болести, непокретних и сл);
- 3.7. Законским и другим мерама економске, социјалне и здравствене политике обезбеђивати заштиту жена које свакодневно одговарају захтевима традиционалних и савремених улога и представљају најчешће даваоце неге оболелим старијим члановима породице.

Носиоци активности

- 3.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе, у сарадњи са приватним сектором и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана која се баве пружањем услуга породици.
Рок: 2008 ГОДИНА, ДАЉЕ, КОНТИНУИРАНО
- 3.2. Влада, Министарство рада запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите и здравствене установе, у сарадњи са приватним сектором који се бави пружањем одговарајућих услуга породици и старијим лицима, и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Рок: 2008 ГОДИНА, ДАЉЕ, КОНТИНУИРАНО
- 3.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе у области образовања, установе социјалне заштите, здравствене установе, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.
Динамика: КОНТИНУИРАНО
- 3.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, фондови пензијског и

инвалидског осигурања, установе социјалне заштите, здравствене установе, Национална служба за запошљавање, у сарадњи са привредним друштвима и удружењима предузетника, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

3.5 Влада, Министарство здравља, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, здравствене установе, установе социјалне заштите, у сарадњи са приватним сектором и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

3.6. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе, у сарадњи са приватним сектором и невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

3.7. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство финансија, Национална служба за запошљавање, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, у сарадњи са медијима, удружењима послодаваца, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана.

Рок: 2010 ГОДИНА

*САРАДЊА И УДРУЖИВАЊЕ СУ ОСНОВНИ ИНСТРУМЕНТИ
У ОСТВАРИВАЊУ ПЛАНА АКЦИЈЕ
X. ПРАЋЕЊЕ И ПРИМЕНА
НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ О СТАРЕЊУ*

Спровођење Стратегије, односно, остваривање свих наведених циљева захтева да Влада, заједно са свим учесницима у њеном остваривању - укључујући и непосредно, старије грађане Републике на свим нивоима и непрекидно води акцију:

- за смањење сиромаштва и унапређење квалитета живота старијих лица;
- за унапређење реаговања на демографске промене;
- за афирмацију и коришћење вештина и енергије самих старијих лица.²

² Релеватни учесници у процесу праћења и остваривања Националне стратегије о старењу, су: Народна Скупштина, Министарство финансија, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство унутрашњих послова, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство правде, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за економске односе са иностранством, Министарство културе, Министарство иностраних послова, органи територијалне аутономије, скупштине општина и градова, Стална конференција градова и општина, установе социјалне заштите, установе из других система – у надлежности поменутих министарстава у сарадњи са међународним телима и организацијама, организације и тела других заинтересованих држава и влада, међународне и стране

Да би се циљеви ове стратегије остварили, неопходно је:

- да се донесу комплементарне стратегије о старењу на локалном нивоу;
- промовисати активан, нови однос у праћењу, остваривању и евалуацији акције у оквиру Стратегије и периодичну годишњу проверу реализације активности.

Влада је формирала повремено радно тело - Савет за питања старења и старости - као саветодавно тело Владе, одговорно за праћење и и континуирану евалуацију имплементације Стратегије о старењу. Према одлуци Владе стручне, административне и техничке послове за Савет обавља Министарство рада, запошљавања и социјалне политике.

Основна претпоставка за имплементацију Националне стратегије о старењу је континуирано и систематско иницирање, праћење и вредновање активности на свим нивоима, уз коришћење постојећих и развијање међународно признатих индикатора, сопствених позитивних искустава и ширење знања о добрим примерима из наше праксе, као и праксе из других средина.

Темељ процеса праћења, примене и евалуације Стратегије је систематско унапређење научног и истраживачког приступа појави старења, а посебно примењених и евалуативних истраживања, која би била у функцији унапређивања животних услова старијих лица и побољшања ефикасности мера и активности на свим нивоима.

Основни инструменти којима се постижу предвиђени циљеви Стратегије су: сарадња републичког, покрајинског и локалног нивоа, сарадња између ресора, и удруживање на бази партнерских односа.

Успех у процесу праћења и квалитетнијег и ефикаснијег остваривања Стратегије непосредно зависи и од бржег развоја, афирмисања и укључивања у активности органа територијалне аутономије, невладиних и хуманитарних организација и удружења грађана и приватног сектора, укључујући и учешће старијих лица као равноправних партнера у активностима које су предвиђене у праћењу и имплементацији Стратегије.

ОПШТИ ЦИЉ 1. *Остваривање динамике стратешког планирања*

Активности

- 1.1. Усвајање Националне стратегије о старењу је прва у низу акција. Након ње треба да уследе активности на сачињавању и усвајању стратегија о старењу на нивоима локалне самоуправе;
- 1.2. Увођење механизма који ће обезбеђивати одвијање процеса праћења и остваривања стратегије о старењу на нивоу локалне заједнице – формирање функција или тела, при органима јединица локалне самоуправе која ће бити одговорна за праћење и имплементацију Стратегије;

невладине организације, домаће невладине организације, фондови, фондације и верске заједнице, привредна друштва и предузетници, високошколске установе и институти и грађани свих узраста.

- 1.3. Обезбеђивање услова (материјалних, кадровских и технолошких) за формирање стручне основе и формирање јединствене базе података, која ће бити у функцији праћења индикатора релевантних за активности из Стратегије на републичком нивоу (и на другим нивоима); организација и повезивање са одговарајућим службама, односно, организацијама, и удружењима грађана које у оквиру своје редовне делатности имају евиденцију неопходну за праћење индикатора, коришћење података из праћења усвојених сродних, стратешких докумената;
- 1.4. Успостављање националне и међународне сарадње и партнерства у процесу праћења и остваривања Стратегије, уз промоцију и афирмисање улоге покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, невладиних и хуманитарних организација и удружења грађана и приватног сектора, истичући старија лица као равноправне партнере у остваривању Стратегије и непосредној припреми извештаја.

Носиоци активности

- 1.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе јавног сектора, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, приватним сектором и свим заинтересованим учесницима у стратешком планирању.
Рок: ТРИ МЕСЕЦА ОД ДАНА ДОНОШЕЊА НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ О СТАРЕЊУ
- 1.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе јавног сектора, у сарадњи са приватним сектором, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана и свим заинтересованим учесницима у праћењу и имплементацији Стратегије.
Рок: ТРИ МЕСЕЦА ОД ДАНА ДОНОШЕЊА НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ О СТАРЕЊУ
- 1.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, заводи за социјалну заштиту и здравствене установе, фондови пензијског и инвалидског осигурања, заводи за статистику, установе у области науке, у сарадњи са Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, приватним сектором, и свим заинтересованим учесницима у праћењу и остваривању Стратегије.
Рок: 2006 ГОДИНА

- 1.4. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе у јавном сектору, у сарадњи са медијима, Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, приватним сектором, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, посебно старијих лица.
Динамика: 2007 ГОДИНА, ДАЉЕ КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 2. *Унапређивање научног рада*

Активност

- 2.1. С циљем релевантног сагледавања укупног профила старења у Републици, као основе праћења и имплементације Стратегије, остваривање научног увида реализацијом више истраживачких пројеката о недовољно истраженим проблемима: а) о облицима дискриминације, занемаривања и породичног насиља у популацији старијих лица; б) о питањима социјалне укључености, односно, специфичностима живота старијих лица, посебно рањивих групација - сиромашним породицама старијих лица, старијим женама, старијим инвалидним лицима, старијим припадницима етничких мањина, укључујући и специфичности живота старијих лица у одређеним подручјима Републике - велики градови, сеоска, планинска, неразвијена подручја и слично;
- 2.2. Успостављање континуитета научних и стручних активности праћењем и евалуативним истраживањима, с циљем вредновања мера националне и локалне политике кроз остваривање Стратегије о старењу, испитивања нивоа и ефеката примене одређених законских прописа, односно, ефеката предузетих мера у појединим одређеним делатностима јавног, невладиног и непрофитног и приватног сектора; у том контексту, успостављање континуиране сарадње, подршке и размене искустава са референтним међународним организацијама и институцијама у систему Уједињених Нација, научним и другим међународним организацијама и државама;
- 2.3. Промоција, подршка и подржавање научног и стручног приступа као одговора на изазове старења; специјализације, едукације запослених и обуке намењене старијим лицима, с циљем да се популарисањем знања и променом негативних ставова о старењу и старости обезбеди адекватан допринос у остваривању циљева Стратегије; у том контексту, успостављање континуиране сарадње, подршке и размене искустава са референтним међународним организацијама и институцијама у систему Уједињених Нација, научним и другим међународним организацијама и државама.

Носиоци активности

2.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство просвете и спорта, Министарство здравља, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе у области образовања и науке, установе социјалне заштите, здравствене установе, у сарадњи са медијима, међународним и домаћим невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, посебно, са удружењима старијих лица, приватним сектором Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, иностраним партнерима и донаторима.

Рок: 2007 ГОДИНА, ДАЉЕ, КОНТИНУИРАНО

2.2. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи и органи јединица локалне самоуправе, установе социјалне заштите, здравствене установе, установе у области образовања, културе и спорта, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, посебно старијих лица, приватним сектором, Уједињеним нацијама, међународним невладиним организацијама, другим међународним организацијама, односно, иностраним партнерима и донаторима.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

2.3. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, органи територијалне аутономије, надлежне научне и друге установе у јавном сектору, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, посебно старијих лица, приватним сектором, и међународним организацијама у систему Уједињених нација, међународним невладиним организацијама, научним и другим међународним организацијама, односно, иностраним партнерима и донаторима.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

ОПШТИ ЦИЉ 3. Подрика формирању и укључивању невладиних и, волонтерских организација и удружења самих старијих лица

Активности

3.1. Подстицање динамичнијег развоја невладиног сектора, путем њиховог укључивања у праћење, остваривање и евалуацију Стратегије, чије међусобно повезивање у мреже сарадње и партнерство са јавним сектором, повезивање невладиних и хуманитарних, непрофитних организација са установама јавног

сектора, повезивање и укључивање невладиног сектора у мреже међународне сарадње у процесу праћења и примене Стратегије, као саставног дела Европске стратегије у остваривању Међународног плана акције о старењу;

- 3.2. Унапређивање, подршка и популарисање волонтерског рада, подстицање укључивања све већег броја волонтера у активности предвиђене Стратегијом, а посебно подстицање сарадње старијих волонтера у процесу праћења и евалуације остваривања Стратегије, на свим нивоима друштвене организованости;
- 3.3. Афирмација личне одговорности и промовисање активног старења и могућности сваког појединца, учесника у процесу остваривања циљева Стратегије без обзира на узраст, економске, социјалне, културне, етничке, религијске и друге различитости, да оствари лични допринос, односно, учествује у активностима праћења и евалуације у оквиру Стратегије.

Носиоци активности

- 3.1. Влада, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу; установе јавног сектора, у сарадњи са невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, Уједињеним нацијама, међународним невладиним и хуманитарним организацијама које су задужене за праћење и остваривање Мадридског међународног плана акције.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

- 3.2. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство здравља, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, у сарадњи са медијима, невладиним, хуманитарним организацијама и удружењима грађана и организацијама које имају потребу и обезбеђују услове за ангажовање волонтера, односно, едукују волонтере.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

- 3.3. Сви носиоци активности, у складу са нивоом неопходног ангажовања у праћењу и остваривању Стратегије, установе у јавном сектору, у сарадњи са медијима, невладиним и хуманитарним организацијама и удружењима грађана, посебно старијих лица, Уједињеним нацијама и међународним невладиним и хуманитарним организацијама, односно, иностраним партнерима и донаторима.

Динамика: КОНТИНУИРАНО

3. ОБЈАВЉИВАЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Ову стратегију објавити у «Службеном гласнику Републике Србије».

*Број:
У Београду*

В Л А Д А

Потпредседник,